

РОЛЬ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ

Світлана Стадник, к.фіз.вих., доцент

Дар'я Окунь, к.фіз.вих., доцент

*Харківська державна академія фізичної культури
Харків, Україна*

Вступ. У сучасних умовах трансформації суспільних цінностей та глобалізації спортивної індустрії професійна підготовка майбутніх тренерів і фахівців у галузі фізичної культури та спорту потребує не лише високого рівня спеціальних знань і вмінь, а й формування міцних ціннісних орієнтирів [6; 7]. Олімпійська освіта, заснована на ідеалах чесності, взаємоповаги, миру, гармонійного розвитку тіла, волі та духу, виступає ключовим інструментом становлення професійної ідентичності [1; 2].

Актуальність цього дослідження обумовлена низкою чинників: посиленням комерціалізації та допінгових загроз у спорті; необхідністю виховання патріотично налаштованих, етично стійких фахівців в умовах сучасних геополітичних викликів; недостатньою інтеграцією олімпійської компоненти в навчальні плани українських закладів вищої освіти спортивного профілю [4; 5].

У той же час проведений аналіз літературних джерел свідчить про переважно фрагментарний характер викладання олімпійських принципів, часто обмежений рамками окремих лекцій, а не цілісною, системною програмою [3; 5].

Мета дослідження: визначити рівень обізнаності здобувачів вищої освіти щодо олімпійських цінностей та їхнє бачення ролі олімпійської освіти у майбутній тренерській діяльності.

Матеріал і методи дослідження. У нашому дослідженні використовувався комплекс наукових методів дослідження: аналіз літературних джерел, аналіз документальних матеріалів, опитування. У дослідженні брали участь здобувачі вищої освіти 4 курсу Харківської державної академії фізичної культури (n=35). Для збору даних було використано анкетування, яке включало питання щодо знання олімпійських цінностей, розуміння олімпійської символіки, джерел отримання інформації про олімпізм та щодо оцінки важливості олімпійської освіти для професійної діяльності.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході дослідження було виявлено високий рівень обізнаності здобувачів вищої освіти щодо фундаментальних олімпійських цінностей. Це свідчить про засвоєння базових знань, передбачених освітньою програмою та навчальними програмами дисциплін «Олімпійський спорт» та «Олімпійська освіта». 80% респондентів правильно визначили три основні олімпійські цінності як «досконалість, дружба, повага». Водночас, 20% опитаних помилково віднесли до них фізичні якості («сила, швидкість, витривалість»). Це може свідчити про підміну поняття,

яка іноді зустрічається в спортивному середовищі, де акцент робиться на фізичних якостях, а не на філософських засадах олімпізму.

Питання щодо знання символіки олімпійського прапора показало певну варіативність. Майже половина опитаних (48,6%) правильно вказали, що п'ять кілець символізують п'ять континентів. 12 респондентів (34,3%) відповіли, що кільця символізують «п'ять олімпійських дисциплін», що є помилковим, а решта респондентів (17,1%) обрали варіант «п'ять частин світу, чиї національні кольори присутні на прапорі», що є частково правильним, але зміщує акцент на кольори, а не на єдність континентів. Це вказує на те, що майже половина опитаних має прогалини в знаннях олімпійської символіки, що є важливим елементом візуальної ідентичності олімпійського руху.

Примітно, що всі опитані здобувачі (100%) одностайно обрали вірне визначення олімпійської освіти як «процесу поширення знань про олімпізм та втілення його цінностей у життя через спорт». Таке розуміння є ключовим для майбутніх тренерів, які мають не лише навчати техніки, а й виховувати особистість. Це свідчить про високий рівень теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти з даного питання.

Проведене анкетування також свідчить про правильне розуміння здобувачами вищої освіти принципу Fair Play (чесної гри). Переважна більшість респондентів (71,4%) розуміють комплексний характер Fair Play, що передбачає дотримання офіційних правил змагання, повагу до суперників, суддів, глядачів, відмову від допінгу, договірних ігор, махінацій, а також гідне прийняття як перемоги, так і поразки тощо. Майже третина опитаних (28,6%) надали розгорнуті відповіді, які акцентують увагу на «чесні та благородстві у боротьбі» та «гідному прийнятті як перемоги, так і поразки». Такий розподіл свідчить про те, що студенти сприймають Fair Play не як окреме правило, а як комплексну філософію поведінки, що включає повагу, чесність і гідність.

Важливість знань про олімпійські цінності для професійної діяльності респонденти оцінили в середньому на 4,2 бали з 5,0 що демонструє високий рівень усвідомлення їхньої практичної значущості. 80% опитаних вважають, що олімпійські цінності здатні допомогти у вирішенні сучасних проблем спорту. Жоден з респондентів не оцінив це знання нижче 4,0 балів, що підкреслює його значущість. У відкритих відповідях наводилися такі приклади: «системне виховання поваги й чесної гри зменшує схильність до допінгу», «принцип поваги та Fair Play сприяє відмові від допінгу, оскільки спортсмен розуміє відповідальність за чесність».

Роль олімпійських цінностей у вирішенні проблем сучасного спорту 80% здобувачів вищої освіти оцінили як позитивний. 5 респондентів навели приклади, як цінності можуть допомогти. Як приклад втілення олімпійських ідеалів студенти називали Ярославу Магучіх (повага та стійкість), Жана Беленюка (повага до суперників, чесний спорт), Ольгу Харлан (професіоналізм, гідна поведінка), Олександра Усика (чесна боротьба). Це свідчить про те, що студенти орієнтуються в сучасному спортивному житті України, ідентифікують себе з національними героями, які демонструють не лише спортивні, а й людські якості. Решта, 20% опитаних, висловили скептичний погляд, вважаючи,

що олімпійські цінності та етичні міркування втрачають свою вагу, коли йдеться про надприбутки та світову популярність. Це, на нашу думку, відображає реалістичний, хоча й дещо цинічний погляд на сучасний спорт.

Проведений контент-аналіз відповідей показує, що студенти найчастіше пов'язують олімпійські цінності з боротьбою з допінгом, що є логічним, оскільки це найбільш обговорювана етична проблема в спорті.

На думку 74,3% опитаних здобувачів вищої освіти найскладніше реалізувати у сучасному професійному спорті принцип «честь і благородство у боротьбі (Fair Play)». Решта опитаних (25,7%) обрали принципи «дружби» та «досконалості». Це підтверджує тезу про тиск зовнішніх факторів, які нівелюють моральні засади спорту. Адже в умовах жорсткої конкуренції та комерціалізації спорту морально-етичні аспекти чесної боротьби часто зазнають випробувань.

Як показало проведене анкетування, основними джерелами інформації про олімпійський рух для студентів є соціальні мережі та ЗМІ, що відкриває широкі можливості для цифрової популяризації олімпійської освіти. Так, 80% обрали варіант «соціальні мережі, блоги спортсменів», 60% – «ЗМІ, інтернет-сайти», 25,7% – «спортивні заходи, змагання», і найменше – 17,1% респондентів обрали варіант «книги, документальні фільми».

Щодо популяризації олімпійських ідеалів, на місцевому рівні здобувачам вищої освіти найбільше подобаються ідеї організації інклюзивних спортивних заходів (80%), Міні-Олімпійських ігор (60%), зустрічей з місцевими спортсменами та тренерами (48,6%), конкурсів малюнків, есе, відео (25,7%). На наш погляд, підвищений інтерес до інклюзивних заходів свідчить про розуміння здобувачами вищої освіти важливості залучення всіх верств населення до спорту та олімпійського руху.

Висновки. Результати дослідження засвідчили загалом високий рівень обізнаності студентів з олімпійськими цінностями та їхнє розуміння важливості цих цінностей для майбутньої професійної діяльності. Студенти не лише знають теоретичні положення, але й здатні ідентифікувати їхні прояви у поведінці відомих спортсменів. Олімпійські цінності сприймаються як важливий інструмент професійної діяльності тренера (середній бал 4,2 з 5,0) та як потенційний засіб боротьби з негативними явищами в спорті (допінг, агресивність). Водночас, виявлені скептичні настрої та визнання складності реалізації принципу Fair Play вказують на необхідність проведення інтерактивних заходів, зустрічей зі спортсменами та обговорення етичних дилем у спорті. Найбільш підтримуваними форматами популяризації є інклюзивні заходи, міні-ігри та зустрічі з атлетами, що може бути враховано при плануванні виховної та спортивно-масової роботи.

Список використаної літератури.

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. К.: Олімпійська література, 2009. 400 с.
2. Дейнеко А. Х., Красова І. В., Стадник С. О. Філософія сучасного олімпізму очима українських й американських спортсменок. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2024.

Випуск 4 (177). С. 46 – 50. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4\(177\).09](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.4(177).09)

3. Єрмолова В. М., Булатова М. М., Кроль І. М. Педагогічний потенціал олімпійської освіти у формуванні патріотичних цінностей школярів. *Академічні візії*. 2025. №46. Режим доступу: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2157>

4. Іщук О. А., Іванюк О. А., Романюк В. П., Митчик О. П. Олімпійська освіта: сучасний олімпійський рух і символіка як міжнародний соціальний феномен. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2025. №1. С. 32-37. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.1.5>

5. Радченко Л., Єрмолова В., Кроль І. Олімпійська освіта – складова національної системи освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 15. 2024. №12(185). С. 162-165. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34)

6. Стадник С., Окунь Д. Пріоритетні напрямки наукових досліджень у сфері олімпійської освіти: аналіз ресурсів міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science. *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики: збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 45 річчю Харківської державної академії фізичної культури (електронне видання), 5 квітня 2024 року*. Харків: ХДАФК, 2024. С. 244-247.

7. Okun D. O., Stadnyk S. O., Taran L. M., Rozhkov V. O., Mishin M. V., Karpets L. A. Olympic education as an object of scientific analysis based on international scientometric databases Scopus and Web of Science. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*. 2024. Vol. 28. No. 3, pp.131-147. <https://doi.org/10.15391/snsv.2024-3.005>